Fritz von Herzmanovsky-Orlando
Pomo aneb Večírek na Bludném Holanďanu

Fritz von Herzmanovsky--Orlando

Pomo aneb Večírek na Bludném Holanďanu

Bundesministerium
Kunst, Kultur,
öffentlicher Dienst und Sport

Kniha vychází s laskavou podporou rakouského Ministerstva pro umění, kulturu, veřejnou službu a sport. / Gedruckt mit der freundlichen Unterstützung des österreichischen Bundesministeriums für Kunst, Kultur, öffentlichen Dienst und Sport.

Bundesministerium
Bildung, Wissenschaft
und Forschung

Kniha vychází za finanční podpory rakouského Ministerstva pro vzdělání, vědu a výzkum (Österreichisches Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung).

© Rubato, 2025
Translation © Ingeborg Fialová-Fürstová, 2025
ISBN 978-80-88641-12-4

KAPITOLA PRVNÍ

Nad Dalmácií se prostíral zářivý slunný den. Vlnící se moře se modralo jako obrovské safírové zrcadlo s okrově žlutými okraji pláží a pruhy mořské pěny bílými jako labutí perutě. Zarámovány opálově modrými vodami přílivu se jako vyřezány ze zlatavého mramoru z hladiny sem tam zvedaly ostrovy s purpurovými vrcholky hor a temnými klíny údolí.

Poseidonská vůně moře se mísila s lehkým aromatem rozmarýnu a dalších vonných bylin, které rostly na ostrovech a úpatích alpského masivu, jenž se jasně rýsoval na horizontu za pobřežím.

Je to až s podivem, že tak uspěchaný kontinent, jako je Evropa, vůbec disponuje tak pohádkově zasněným pobřežím. Nikde jinde nelze vnímat soumrak Benátek, antického Říma a epochy turbanů tak jasně jako zde.

Jedno z nejpozoruhodnějších míst této země obývala rodina Tříškových, provinční benátská šlechta, z níž vzešli

mnozí námořní kapitáni, hodnostáři v ozdobných parukách, rozkošné dámičky i dokonale vymodelované matróny.

Historie rodiny jako by byla prostoupena pachem smůly a střelného prachu, zatuchliny a orientálních esencí; nejeden z předků podlehl v přepychovém paláci moru, skončil v mukách na rozžhavené galéře anebo jako otrok na turecké lodi: takové byly osudy lidí v čase mezi pádem Byzance a okázalým barokem, jež se snažilo pozvednout smysly matoucí nádheru svých pohádkových paláců až k branám božské říše.

A pak přišla francouzská revoluce, která zahnala uhrovité noční démony temnoty a místo toho porodila masy vojáků a proletářů, kteří téhle pohádce udělali konec a způsobili spoustu disonancí, jež Evropu sužují dodnes.

Tehdy Třískové zchudli a nyní přebývali v polorozpadlém paláci benátského stylu v Porto Palazzo, malém přístavu stojícím na troskách starého římského osídlení.

V tom paláci se děly zvláštní věci.

Prabába Františka byla velmi spořivá, a tak přes den místo čepce nosila na hlavě dožecí čapku, kterou zdědila po svém slavném předkovi Dandolovi z matčiny strany, a když pod žhnoucím sluncem vyšla do zahrady prokvetlé zlatavými slunečními paprsky, kde mezi rozbitými vázami, zvětralými mramorovými sochami bohů a mořských příšer rostlo voňavé koření do polévky, nasazovala si stářím už značně vybledlý purpurový kardinálský klobouk.

Po téhle čarovné zahradě zarostlé růžemi a pelargóniemi se v tmavofialových stínech proháněly blyštivé ještěrky,

které vypadaly jako klenotnické práce od Circignaniho nebo Benoniho, a předváděly tak půvabné třpytivé tanečky, že měl člověk pocit, že se nad nimi usmívají i nymfy ukryté v křoví. Ty ale nikdy nikdo nespatřil, aniž spatřil jakékoli další frivolní průvodkyně boha Pana. Zato jejich stále hladových vnoučat tu bylo všude plno: děvčata Kalirhoe a Teta, Filipa a Gioconda, Omfale, Roxana, Panychida, Argentina, Polyxena a Praxedis a chlapci Triptolem, Triton, Polyfemo a Trifon, Adam, Simeon, Hasdrubal a Hyacinto.

Dělali pekelný kravál a sežrali, na co přišli, ať to bylo zralé, či nezralé: ovoce, květiny, mořské pavouky, živé šneky, prskající ještěrky a stonožky; malá Kali jednou dokonce zhltla kousek dynamitu, který používal starý jednooký Retirato k lovu ryb v cizích vodách. Dokud měla Kali dynamit v sobě, zacházeli s ní jako se syrovým vejcem: nikdo se jí nesměl ani dotknout, natož do ní strčit nebo ji praštit. Pro Kali to byly šťastné časy, zkalené jen tím, že musela spát sama v zahradě, protože v noci často padala z postele, což mohlo mít uvnitř v paláci (byť to byla už jen ruina) fatální následky.

Děti se příliš neučily – školství bylo na ostrově v žalostném stavu –, zato se toulaly po okolních lesích plných cedrů, cypřišů a sukovitých dubů nebo se potápěly v azurově modrém moři až na dno poseté mramorovými pozůstatky antických dob. Jejich život plynul bezstarostně, zatímco rodiče a bába Františka měli starostí plno: co z nich bude, když přízrak moderní civilizace tuhle jejich idylu zničí?

Večer co večer se rodina scházela ke společné večeři dýmající ve velkých měděných kotlích v hlavním sále paláce. Bývaly tu dobroty jako krabi a chobotnice dožluta opečené v olivovém oleji, ragú z lilku a telecích drštěk hojně posypané sýrem, pestrobarevné ovoce a plástve medu, které hostinu vždycky korunovaly. Litry kořeněného vína stupňovaly vzrušené hovory u stolu do rámusivého crescenda.

Ze zdí a stropů na to lidské hemžení nezúčastněně shlížely podobizny bohů ze starých zašlých obrazů a fresek, dívaly se na potomky těch, kteří si tahle mistrovská díla ve slavné době renesance měli za co koupit.

Byl tu Pluto objímající na rozestlaném loži Proserpinu; k tomu dva Amorci držící na obojku štěkajícího Cerbera, jemuž z tlamy visel nápis

SE UUOI ENTRI NEL LETTO PLUTO MIIO

Na jiném obraze se skrz obláčky dívala Juno, jak se Jupiter mazlí s Íó ve formě krávy a v ruce drží stříbrné vědro zdobené scénami z bitvy Lapitů a Kentaurů. Pod obrazem stál varovný nápis:

IO TI UUEGGIO MARITO MI RIBALDO!

Na dalším obraze se zase na zlacené posteli vášnivě líbali Mars a Venuše. Vedle postele stál Amor s lukem a žertovně sděloval:

DEH CORCATEVI QUI MATRE MIA BELLA!

A konečně v temném rohu pochmurný obraz Saturna, jak po kusech požírá Odyssea. Vznešená Kalypsó stojící opodál mu nabízí své vnady, aby ho odpoutala od jídla, Saturn ji ale odmítá:

UUOI VORAR STUFFATO QUESTO PARIDE MARMO

Ach ano, Třískové byli kdysi bohatí, velmi bohatí. Co asi musela stát jen ta jedna brož s vyobrazením posledního soudu, kterou před staletími pro krásnou básnířku Floru Zuzzeri, dalmatskou Elektru, pramáti dnešního rodu, vyrobil zlatník Brundibár Scanabecchi zvaný též Posserrato. Andělé tu byli z perel, duch svatý ze spinelu a duše zatracených z černého achátu! Teď bylo ale veškeré bohatství to tam. Po pádu Benátské republiky jim shnily všecky lodě, majetek, co měli v Levantě, byl vyvlastněn a zbyl jim jen ostrůvek Scoglio Pomo, zvaný též Jabloňový ostrov, který pro rodinu kdysi získal velký Dandolo při čtvrté křížové výpravě. Ale kde ten kus skály vůbec leží? Všechny mapy a zápisky byly dávno ztraceny.

Třískové marně pročítali deníky benátských námořníků z dávno zašlých dob, marně prohlíželi staré mapy, jež zůstaly v majetku rodiny a z nichž zejména jedna – mořská víla tam znásilňuje topícího se admirála – nadmíru zajímala všechny děti.

Nenašli nic. Ani přátelé rodiny, staří kapitáni Bonaventura Zemen a Laus Deo Magor, neuměli pomoci. (Zlé jazyky

o nich ovšem tvrdily, že se na moři vlastně nikdy pořádně nevyznali, týdny prý křižovali hladinu sem a tam, než našli aspoň Terst.)

Přímo k nejužší rodině patřil ovšem i zdatný námořník, strýček Lazaro, Františčin bratr, jenže na toho se spoléhat nedalo, protože ho zlý osud vyrval jeho povolání a na sklonku života ho poslal na šikmou plochu.

To bylo tak: při jednom karnevalu v Neapoli vyměnil strýček Lazaro své jediné civilní šaty za masku Skaramuše. Po prohýřené noci ovšem zjistil, že půjčovnu kostýmů někdo vykradl, a tak mu nezbylo nic jiného, než důstojně přijmout svůj úděl a odteď žít jako Skaramuš.

Rodina dbalá své reputace s ním ihned přerušila veškeré styky – a dnes, kdy staré hříchy už dávno zarostla tráva a Lazaro byl milostivě přijat zpět, a dokonce blahosklonně tázán na radu, ukázalo se, že za ta léta pod skaramuší maskou tak dokonale zblbnul, že jeho dopis plný dobře míněných, leč podivně zkomolených rad, sepsaných navíc na dopisním papíře páchnoucím sýrem šíleným, sotva čitelným písmem doprovozeným roztodivnými malůvkami po okrajích, nebyl k použití. Třískové ho s povzdechem hodili do plamenů.

Ach bože, tolik nezajištěných dětí! Co s nimi jen bude? V dřívějších dobách alespoň občas vypukl nějaký mor anebo pár děvčat unesli korzáři, když se nahatá courala mezi vavřínovými keři. Ale dneska?

Ani další dva strýcové, emeritovaní kapitáni Salvátor Bedřich a Spiridon Poprdáčovi, nebyli s to z boha-

tých archivů své paměti vytáhnout cokoli potřebného. Rádi by Třískovým pomohli, tím spíše, že jejich babička, Proserpina Poprdáčová, jejíž muž kdysi vlastnil prosperující obchod s plácačkami na mouchy, by byla ráda viděla, kdyby se její vnuk Chameleón oženil s třetí nejmladší vnučkou Třískových, Klytaimnéstrou. Další bratr Poprdáč, zvaný Křivý Poprdáč anebo také Adonis z Křivopole, kdysi v masce ochočené gorily slavil neobyčejné úspěchy v pařížských salonech a málem se stal prezidentem země. Lokusta Bublíková, Františčina důvěrná přítelkyně, ale před tímto spojením varovala, byť strýček Salvátor Bedřich, který v blízkém Vršaru vlastnil nepříliš lukrativní podnik na čištění oken, sliboval, že mladému páru do začátku pomůže. Ani hrdé Františce se ten plán nelíbil, tvrdila, že v takovém zapadákově, jako je Vršar, ani žádná zasklená okna nejsou – a neměla úplně nepravdu.

Jo, jo, sňatky s obchodníky. I ona mohla být dnes bohatá paní s vlastním kočárem a služebnictvem, kdyby byla svého času podlehla namlouvání bohatého, leč buržoazně ordinérního zelináře Giuseppa Peperoniho, zvaného Pepa Paprika z Girgenti, anebo velkošpeditéra Olifanta z Tarentu, toho s modrým frakem a širokými čínskými kalhotami na krátkých nohách, který jí noc co noc na orchestrion tažený oslíkem pod okny vyhrával dostaveníčko. – Ale byla tu ještě poslední naděje: malíř námořních výjevů Abraham Tvarůžek, který před mnoha desetiletími ztroskotal s holandskou lodí přivážející sýr na pobřeží u Mesiny. Tenhle zvětralý Holanďan spolu s eme-

ritovanými kapitány často studoval staré glóby okousané myšmi a červy, co jich bylo v paláci plno.

Pánové se u toho většinou pohádali a křičeli na sebe, jako by chtěli rozpoutat námořní bitvu, ale na nic kloudného nikdy nepřišli.

Pak vždycky zmlkli, hleděli zasmušile před sebe a nakonec odešli ven na pláž, kde za zvuků Poprdáčových dud poskakovali a tančili jako barevné siluety na bergamském karnevalu. Anebo si strýček Salvátor Bedřich sedl k děvčatům a listoval si s nimi ve sbírce mědirytin s půvabnými rokokovými pasačkami, kterou zdědil po svém prapradědovi, anebo – to nejraději – si začali vyprávět námořní historky ze zašlých dob, třeba tu, jak svatý František na cestě z Neapole do Španělska utišil bouřlivé moře tím, že do něj hodil své dřeváky. Taková to tehdy byla solidní ševcovská práce!

Anebo tu o krvavé námořní bitvě u ostrova Paros, kde tři bratři Magorové ze Senice zabili pašu Tahabitiho Beje, zrovna když na pozlacené zádi admirálské lodi popíjel černou kávu. Benátčany tehdy do bitvy vedl norský hrdina Kurt Sievertsen, jehož portrét visel na jedné ze zdí paláce, a malá Kali mu byla podobná, jako by mu z oka vypadla. Když se staří námořníci dali do vyprávění, přestaly děti na chvíli jíst a visely jim na rtech.

KAPITOLA DRUHÁ

Nedaleko od Jaderského moře, odděleno od něj jen úzkým pásem okněžněného hrabství Gorica a Gradiška, se vypíná Kraňské vévodství, země plná hrdých velehor, temných lesů a hlubokých jeskyní, též ale zasněných jezer, bohatých ovocných sadů, na vrcholcích zdobená četnými poutními kostely. V neněmeckých částech země se to hemží lidmi nepříliš přívětivého slovanského rázu, leč horní germánská kasta disponuje originálními, někdy arci trochu podivnými figurkami, které do ploskonohého shonu moderní civilizace jaksi nezapadají. Prý se tu občas stává – v poslední době ovšem už velmi zřídka – že se zničehonic někde zjeví nějací rytíři, hodí do žumpy nepoctivého lichváře nebo jen tak mimochodem přepadnou bohatého obchodního cestujícího. Většinou mu nic neseberou, protože to jediné, co chtějí, jsou perníkové figurky z norimberského vánočního trhu. Naopak! Rozčileného cestujícího ještě odmění nějakým dárkem, aby ho odškodnili za úlek. S sebou na své tajné hradní

sídlo ho ale nikdy nevezmou, a vůbec se všechny takové události přísně tají před zvědavými cizinci, neboť by to mohlo uškodit cestovnímu ruchu a obrazu země v Baedekru. Před mocným Baedekrem má totiž strach každý: dokonce krvežíznivý tyran Abdulhamid se prý s pláčem schoval pod peřinu, když si v Baedekru přečetl něco ošklivého o své zemi.

Uprostřed divoké kraňské krajiny žil na osamělém hradě Františčin bratranec Leo Baliol, elegantní mladý muž, který ke smokingu nejraději nosil pomačkaný myslivecký klobouček se sojčím pérem.

Často jezdíval do Vídně, kde ho bylo lze najít v baru Bristol, kde se zdržoval raději než v městském paláci své tety, hraběnky Cilly.

Staré dámě, jejímž byl Leo nejmilejším oblíbencem, dělal ale on a jeho dva bratři velké starosti. Staršímu z nich, jenž byl nadporučíkem u husarů, mnohokrát zalepila jeho hráčské dluhy. Naposledy byl spatřen, když s poslední stovkou v kapse nastoupil do vlaku v Horní Lublani (s lístkem do Lublaně-města; ta jedna stanice se mu za ty peníze sotva vyplatila). Že zmizel do Konstantinopole a tam se stal vyjícím dervišem, se staré, nadmíru zbožné dámě samozřejmě nesmělo říct. Ale i zbožňovaný Leo občas něco vyvedl: málem se vyvrátila – někteří mimovídeňští dokonce tvrdili, že chytila tanec svatého Víta, nervovou nemoc, jež je mimo Vídeň téměř neznámá –, když se dozvěděla, že Leo po vypuknutí burských válek hodil „své zvrhlé anglické tetě“ do tváře rukavici. Jako skotský pair a bývalý hebridský král se k tomuto intimnímu projevu cítil být oprávněn. Lord Go-

schen, britský velvyslanec ve Vídni, se tehdy za hraběnkou dostavil s plápolajícím smutečním závojem na světle šedém cylindru a zvěstoval, že po tomhle incidentu viděl starou Viktorii poprvé v životě střízlivou, což může mít nedozírné následky.

Leo ale zůstal neoblomný a den co den cvičil své dobrovolníky v bojových uměních. Nakonec teta Cilly požádala o pomoc Leova dobrého přítele, Milana de Grieux, který obýval zámek ve Štýrsku a byl potomkem slavné Manon Lescaut. Vyhazoval obrovské sumy, aby vypátral, kdo byl onen padouch G. M., který jeho předkyni tak ohavně zneuctil. Největším přáním jeho života bylo propíchnout v rytířském souboji jeho dědice a tak zajistit duši nešťastné Manon – již si představoval jako něžného kolibříka poletujícího nad Guatemalou – klid.

De Grieux pozval Lea na lov zubrů, aby se revanšoval za Leovo dřívější pozvání na lov kamzíků – a Leo přijal. Po skončení lovecké sezony Leo ale zase zesmutněl a stal se zádumčivým, neboť nedodržel svůj rytířský slib a nevytáhl do boje proti utiskovatelům. Celé dny se pak toulal horami, v temných jeskyních lovil macaráty a v blouznivém zanícení žádal o odpuštění svatou pannu, patronku rytířů. Třeba by mohl vykonat nějaký jiný hrdinský čin, aby se vykoupil, loudil po ní. A pak se jednoho dne stalo, že ho ve studené jeskyni přepadl zvláštní pocit, směs blaženosti, jásotu a děsu, pocit, který člověk má, když stojí tváří v tvář Nepochopitelnu. Leo padl tváří k zemi a bylo mu, jako by se koupal ve zkapalněných slunečních paprscích; odevšad

zněl jásavý zpěv jako fanfáry z fantastických trubek. Leo se chvěl hrůzou i slastí a dosud nebývalé city – něco netušeného, a přece jakoby známého – bouřily v jeho nitru. Tu zaslechl – zcela zřetelně ho zaslechl! – hlas nepopsatelné krásy, který k němu promluvil: „Milý Leo, protože jsi byl vždycky zbožný a hodný, bude tvé rodině pomoženo."

Mladý baron zvedl hlavu a spatřil anděla nepopsatelné krásy, jenž zašeptal: „Pomo. Námořní atlas XVII, strana 103, Nakladatelství naučné literatury, Vídeň." Pak zahřměl hrom, všechno zmizelo a Leo zůstal dlouhé hodiny ležet v bezvědomí. Jak se tehdy dostal domů, mu navždy zůstalo záhadou: probudil se, až když ležel v potrhaném smokingu a zakrvácených rozedraných lakýrkách na medvědí kůži před krbem na svém hradě. (Do divočiny totiž chodil vždycky bezvadně oblečen, jako by tušil, že se tam jednou setká s nadpozemskou bytostí.) Co je Pomo, netušil. Osm dní se postil a modlil a žádal o osvícení. Hledal Pomo ve všech cestopisech, které měl po ruce. Nakladatelství naučné literatury ve Vídni, k němuž se obrátil telegramem, mu sdělilo, že všechny námořní atlasy zrovna minulý týden skoupil nějaký zahraniční atašé, a on že tedy musí počkat. V největší nouzi se obrátil na jediného opravdu spolehlivého příslušníka rodiny, na bratrance Michelangela Zeuse, jenž byl zaměstnancem zemské vlády v Lublani.

Michalengelo Zeus, svobodný pán z Volosu, zvaný též Drahokam, za ním ihned přijel a celý vzrušený ho přesvědčoval, jak důležité jeho nadpozemské setkání bylo. Sice u toho vykládal něco o slepém kuřeti, které taky občas se-

zobne zrno (říkal vlastně „orel a špek v zelí“), ale Leo to nechal důstojně bez komentáře a nabídl bratranci tureckou cigaretu, jež chutnala tak sladce proto, že sultán dával do tabáku přimíchávat krev odalisek. Leovi ty cigarety poslal k Mikuláši jeho bratr, vyjící derviš.

Po nějakém čase byli přešťastní Třískové vyrozuměni, po bouřlivé plavbě byl ostrov Pomo celkem bez obtíží nalezen a za několik měsíců z něj praktický Michelangelo (který se po nálezu ostrova ihned nechal penzionovat) učinil nejkrásnější lázně jižní Evropy. Svůj predikát Drahokam si zase jednou plně zasloužil.

Fritz von Herzmanovsky-Orlando
Pomo aneb Večírek na Bludném Holanďanu

Z německého originálu *Sämtliche Werke. Band II: Rout am Fliegenden Holländer* vydaného nakladatelstvím Residenz v Salzburku a Vídni roku 1984 přeložila Ingeborg Fialová-Fürstová
Jazyková redakce Petr Janus
Jazyková korektura Linda Zachystalová
Obálka, grafická úprava a sazba JT
Vydalo nakladatelství RUBATO v Praze roku 2025
Vytiskla TISKÁRNA PROTISK, s. r. o., České Budějovice
První vydání
ISBN 978-80-88641-12-4

RUBATO
Sarajevská 8
120 00 Praha 2
www.rubato.cz
studio@rubato.cz